

Mūzika, kas liek pazust laikā un telpā

✍ Sindija Kiršteine, "Talsu Vēstis"

Talsenieks Rihards Zaļupe dienu no dienas rada, pveda un iedzīvina stāstus. Komponists, producents un sitaminstrumentālists, kura portfolio ir patiesi apbrīnojams, aptverot gan kino mūziku starptautiski atzītām filmām, gan akadēmiskās mūzikas darbus visdažādākajās formās. Viens no viņa nesajamajiem garadarbiem – mūzika animācijas filmai "Straume" – vienaldzīgu neatstāja nevienu, ko apliecina arī kinodarbam piešķirtā "Oskara" statuete. 4. maijā Rihards kopā ar pārējo filmas veidotāju komandu saņēms arī Triju Zvaigžņu ordeni par sevišķiem nopelniem Latvijas valsts labā.

NO KLASIKAS LĪDZ KINO EKRĀNIEM

Riharda izvēle padziļināti izpētīt mūzikas pasauli iezīmējās pamatskolas laikā – ap 9. klasi, kad nācās nopietni domāt par nākotni. "Bija jāpieņem kaut kāds lēmums, un man bija pilnīgi skaidrs, ka mūzika ir tas, kas man izdodas vislabāk," viņš atceras. Iedvesmu sniedza arī Toms Juhņevičs, kurš jau bija devies uz Rīgu mācīties mūziku, savukārt galīgo iedrošinājumu deva skolotājs Aleksandrs Jalaņeckis, vienkārši pasakot: "Tev jābrauc uz Rīgu mācīties." Un tā tas arī notika.

Mīlestība pret filmām un to skaņu celiņiem komponistam ir bijusi klātesoša jau sen. "Tas bija tāds žanrs, kas mani visvairāk iedvesmoja klausīšanās laikā. Studiju laikā, kad man vajadzēja nopirkt kādu disku, mana pirmā izvēle vienmēr bija par labu filmu mūzikai," atceras Rihards. "Mācoties Vācijā, atceros, ka nopirku "Gredzenu pavēlnieka" disku paku ar trim diskkiem. Es to zināju no galvas. Tāpat kā zināju arī "Gladiatora" mūziku no galvas," atminas Rihards, akcentējot tieši Hansa Zimmera daiļradi kā kaut ko īpašu, kas iedvesmojis un būtiski mainījis viņa izpratni par šo žanru.

Paradoksāli, tomēr pirmais praktiskais solis filmu mūzikas komponēšanā bijis nejaus un sākotnēji raisījis šaubas – pirms aptuveni 20 gadiem sadarbība ar režisori Lauru Grozu kādā no viņas studentu projektiem, kurā Rihards ticis uzrunāts un piekritis sarakstīt mūziku. "Toreiz man šķita, ka velti tērēju laiku, ko varētu veltīt sitaminstrumentiem," viņš atceras. Tomēr atskatoties šī pieredze izrādījās ne tikai vērtīga, bet ļoti zīmīga ceļā uz kino mūzikas industriju.

Riharda pirmais filmu mūzikas projekts bija 2014. gada Māra Martinsona filma "Okī – okeāna vidū", kura laikā viņš iepazinās ar amerikāņu komponistu Viljamu Goldšteinu. Tajā laikā Rihards apsvēra domu pārcelties uz Losandželosu, jo šķita – ja gribi rakstīt mūziku, tad Holivuda ir vieta, kur būt. Taču Goldšteins teicis: "Nekādā gadījumā nebrauc uz Holivudu. Paliec Latvijā, piepildi savus sapņus un tici man – tu tiksi tur, kur tev jātiek." Šos vārdus Rihards atceras ar pateicību vēl šodien – īpaši, satiekot Viljamu Holivudā dienu pēc "Straumes" triumfa "Oskara" ceremonijā. Rihards uzsver, ka Latvija ir pateicīga vieta

FOTO NO R. ZAĻUPES PERSONĪGĀ ARHĪVA

Komponists Rihards Zaļupe novēl ikvienam tiekties piepildīt savus sapņus: "Nevis vienkārši būt sapņotājam ar lāpstīņu pāri plecam, bet ņemt to lāpstīņu un doties rakt. Un arī meklēt sabiedrotus, jo nekad nevar zināt, kurš ir tas cilvēks, kas palīdzēs šo sapni piepildīt."

jaunajiem komponistiem – pilna radošu iespēju un iedvesmas, kas nereti zūd lielajās industrijās, kā Holivudā.

KAD MŪZIKA KALPO STĀSTAM

Arī akadēmiskai mūzikai ir būtiska nozīme Riharda daiļradē. "Es domāju, ka šīs abas formas man ir ļoti vajadzīgas, jo bez vienas vai otras būtu grūti eksistēt," skaidro komponists. Tomēr filmu mūzikā viņu īpaši uzrunā emocionālitate, tai skaitā mūzikas spēja iedarboties zemapaņas līmenī – būt klātesoši, bet nemanāmi, spēja kontrolēt gala rezultātu, kā arī komandas darbs, veidojot radošu sinerģiju.

Šāds koprades process arī spilgti izpaudies darbā pie animācijas filmas "Straume" mūzikas, Rihardam sadarbīties ar filmas režisoru Gintu Zilbalodi. Lai gan režisoram jau bija izkristalizējies redzējums par to, kādu mūziku viņš vēlas savā animācijas filmā iesaistīt, sākotnēji nebija skaidrs, vai un kā kāds spētu realizēt un pilnveidot viņa idejas. "Līdzko mēs nonācām līdz tai sākuma idejai, kā tas viss varētu izklausīties kopā, viņš saprata, ka tas viņu apmierina, un viņš man uzticējās," atceras Rihards.

Tā brīnišķīgā sadarbībā tapa skaņu celiņš, kurā savijās režisora "skices", kā viņš pats tās esot dēvējis, un Riharda muzikālais redzējums. "Es mēģināju no

viņa materiāla, no viņa skicēm, izvilkt ārā esenci – gan tēmas, gan motīvus, ko viņš pats pat neapzināti bija izveidojis", stāsta komponists. Vienlaikus Rihards rūpējās arī par dziļāku muzikālo struktūru – veidoja spēcīgas tēmas, sasaistīja naratīvu, kā arī veidoja orķestrāciju un attīstīja meditātīvo noskaņu.

Aktīvā darba posms pie filmas mūzikas aizņēma aptuveni četrus mēnešus, un Rihards ar lielu gandarījumu atskatās uz šo īpašo sadarbību. "Ne es, ne Gints nevarētu viens pats tādu skaņu celiņu radīt," vērtē komponists, uztverot to kā vērtīgu piemēru tam, kā divi radoši cilvēki spēj radīt kopīgu mākslas darbu, kas pārsniedz abu individuālās robežas.

STARP EVERESTU UN GAIZIŅU

Runājot par līdzsvaru starp iedvesmu un mūzikas radīšanu pēc pasūtījuma, komponists atzīst, ka tas nav tikai jautājums par mūziku, bet plašāk – par cilvēka attiecībām ar procesu un mērķi. Metaforiski Rihards savu radošo darbību salīdzina ar kāpšanu kalnos: "Ir forši tiekties pēc kalnu virsotnēm," viņš saka, "bet pats ceļš, kā tu to kalnu virsotni sasniedz, ir vissvarīgākais."

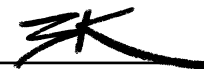
Tomēr radošais process nav lineārs. "Ir reizes, kad es apsežos un man neko negribas darīt, bet es vienkārši sevi piespiežu meklēt kaut ko jaunu. Un tad

pienāk mirklis, kad kaut kas jauns atnāk un pēkšņi tu pazūdi laikā un telpā," stāsta komponists, akcentējot disciplīnu kā vienu no radošuma priekšnosacījumiem.

Attiecībā uz iedvesmas avotiem viņš norāda, ka tas vairāk ir iekšējs stāvoklis, nevis konkrēta metode: "Es vienkārši mēģinu katru dienu strādāt ar sevi. Mēģinu būt labākā sevis versija visos iespējamajos stāvokļos." Viņš daudz lasa, klausās mūziku, dzied, kā arī pievērš uzmanību garīgajai attīstībai. Komponists arī uzskata, ka atvērtība ir svarīga, lai spētu ko radīt. "Man tas liekas forši – ka tu esi atvērts pret pasauli kā tādu, pret cilvēkiem un pret atšķirībām starp cilvēkiem."

Rihards ir veidojis mūziku ļoti dažādiem žanriem, tomēr viņam ir vēlme izpētīt arvien jaunus formātus, iespējams, nākotnē pat videospēļu pasauli. Savukārt atbildot par sapņu sadarbībām, komponists atklāj, ka nākotnē vēlētos sadarbīties ar režisoru Deni Vīlnēvu, mūziķi Stingū, kā arī komponistu Hansu Zimmeru.

Neskatoties uz aizsniegtajām virsotnēm, dzimtā vieta – Talsi – joprojām ieņem siltu vietu komponista sirdī. Rihards atzīst, ka viņam ir vēlme nākotnē Talsos realizēt kādus radošus projektus, un ar prieku raugās uz to, kā arī citi talsenieki – Intars Busulis un Raimonds Tiguls – aktīvi darbojas pilsētā un iedvesmo atgriezties pie savām saknēm. ■

✎ Linda Kilevica, "Kurzemes Vārds"

Ir fakti un skaitļi par atmodas laiku, "Baltijas ceļu" un barikādēm, bet emocijas un attieksme katram bija citāda. Tieši kā šobrīd, kad dzīvojam ļoti sadrumstalotā pasaulē un viedokļos, intervijā pauž režisors Elmārs Seņkovs, kurš Liepājas teātrī iestudējis Artūra Diča lugu "Baltijas teļš". Abi 90. gados bija bērni, un viņi uzsver, ka šis nav dokumentāls stāsts, bet subjektīvs redzējums par dažādiem raksturiem vēsturiskajos notikumos.

– Vai abi ar dramaturgu noskaidrojāt, kāpēc tolaik spējam būt atšķirīgi, tomēr vienoti?

– Protams! Jo mums bija ļoti spēcīgs ārējais ienaidnieks, mēs visi zinājām, ko gribam. Mērķis bija viens – brīva Latvija. Kas notiek, kad iestājas brīvība, tālāk jau viedokļi atšķirās. Zinājām, ka Latvija bija, 1918. gadā izveidota. Tālāk jau atklājās daudz negodīgu lietu – Molotova-Ribentropa pakts, kas bija pasaules lielākā netaisnība. Tāda arī šodien notiek, mēs nezinām, kādi pakti tiek parakstīti. Cerams, tādu nav, bet, ja vēsture pierādīja, ka tas ir iespējams, tad neapšaubu, ka arī šodien var notikt kaut kas tāds.

– Šodien arī ir milzīgs apdraudējums, faktiski tas pats, kas pirms vairāk nekā 30 gadiem. Kas noticis ar mums?

– Domāju, ka lielākā sabiedrības daļa ir vilusies. Tāpēc ļoti bīstams ir populisms, jo aizvainoto ir daudz gan starp krievvalodīgajiem, gan latviešiem. Viens iemesls – iedotas nepilsoņu pases, pasakot, ka jūs neesat mūsējie. Pārāk šķirojam. Bija tādi apstākļi, kad bija jāpasaka, kas ir melns un kas balts. Tagad ir ļoti līdzīgi, mums skaidri jānodala, kas ir ienaidnieks un kas savs. Reizēm pārāk pavirši izturamies pret kultūru un izglītību, kas ir ļoti jāstiprina. Protams, ekonomika ir svarīga un militārais sektors, bet mums nav skaidras prioritātes. Kurp tad mēs kā valsts virzāties? Bija mērķi būt Eiropas Savienībā, NATO. Nav jaunu mērķu. Mēs neesam atbildējuši uz jautājumu, kas Latvija grib būt pasaules kontekstā. Esam neatkarīgi, bet – kas ir nākamais mūsu ambiciozais projekts?

– Un vēl – atmodas laikā bija pilnīgi skaidrs, kuri ir mūsu līderi. Bet tagad?

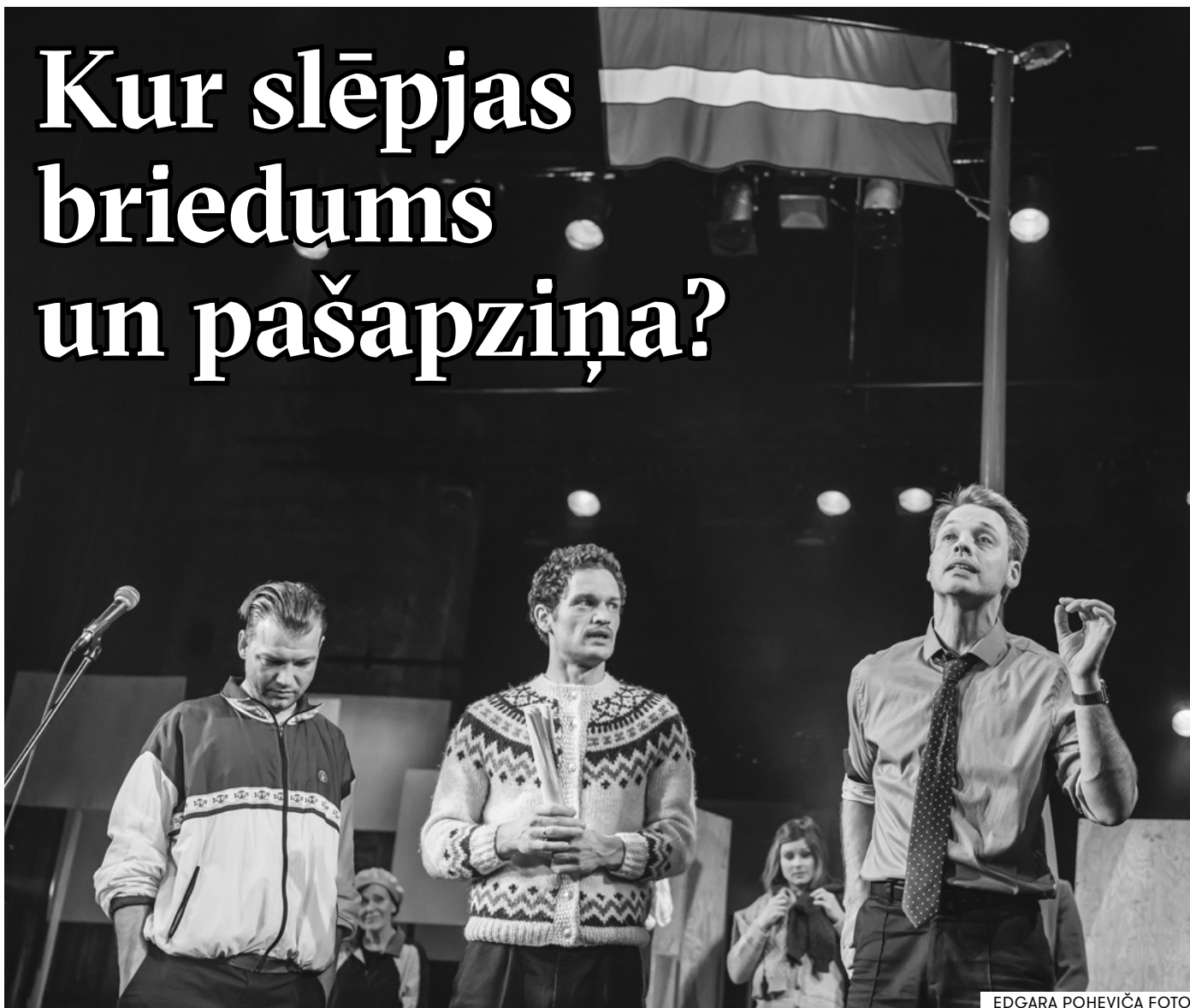
– Liderība ir vēl viena problemātiska tēma, par to reflektē arī Diča lugā. Lugā ir trīs teļi, vīriešu tēli, kuri, apvienoti vienā, būtu ideālā savienība. Par savienībām, kas veido izaugsmi, daudz reflektējis Rainis. Baibiņa un Uldis, Tots un Lelde, Lāčplēsis, Spīdola un Laimdota. Taču esmu secinājis, ka mūsu literatūrā atklājas savienību neiespējamība. Kods mums tāds diezgan jocīgs. Ar to rakstnieki nodarījuši diezgan lielu skādi. Vienīgais mums ir Brigaderes Sprīdītis, kurš atrod savas mājas, kur ir vislabāk. Citi ir diezgan depresīvi, arī Blaumanis. "Indrānos" ir iekodēts, ka paaudzes nekad nesatiksies. Dīcim lugā ir skaidrs viedoklis, bet neatklāšu, ir jānāk un jāskatās.

– Teļi – vīrieši... Man bija asociācijas ar zelta teļu – mantas un naudas elku, kas sekoja brīvībai.

– Šo aspektu es nebiju apskatījis! Nauda arī figurē. Taču mums teļš ir jauns cilvēks, kam ir spēks un jau brieduma sākums dzīvē. Un arī, protams, vārdu spēle – ceļš un teļš. Daudzi skatītāji domā, ka tā ir drukas kļūda. Gribu atgādināt, ka nav.

– Par šo arī vēlos parunāt. Lai cik esam aizvainoti un vilusies, daudzi ceļas aizstāvēt kanonus un iebilst, piemēram, ka vampīrfilmu nedrīkst saukt "Mūžības skartie" un nedrīkst

Kur slēpjas briedums un pašapziņa?

EDGARA POHEVIČA FOTO

Iestudējuma "Baltijas teļš" centrā ir trīs atšķirīgi vīriešu raksturi. Attēlā no kreisās: Mārtiņš Kalīta (Mārtiņš), Edgars Ozoliņš (Dainis) un Gatis Maliks (Andris).

smieties par "Baltijas ceļu".

– Tās ir pilnīgas muļķības. Kāpēc filma nevar saukties "Mūžības skartie"?! Neredzu nekādu pamatojumu, nosaukumam nav patenta. Laikam mums, latviešiem, ir problēmas ar humoru. Iespējams, no apdraudējuma izjūtas mums ir zema pašapziņa. Kāpēc ir problēma satikties ar pilsoni, kas runā krievu valodā? Visi tie ārprāti ar "Atkrievisko Latviju", tas ir nacisms otrā pusē, iebraucam otrā galējībā. Arī to mēs izradē apspēlējam ar humoru, ka varam ieslīgt otrā galējībā, ka varam piespiest kādu uz kaut ko. Mums ir jāsarunājas, jāveido dialogs, bet reizēm ir sajūta, ka atgriezāties 90. gados, ja runā par psiholoģisko attīstību. Ir notikusi ekonomiskā attīstība, esam pārtikuši, mums nav tukši veikali kā 90. gados. Jā, darba algas varētu būt lielākas. Kāds māk nopelnīt vairāk. Kāds māk nozagt, bet mums jānāk tāds atrast un pateikt, ka tas ir slikti, ko tu dari. Kad nodibināja KNAB? Tam vajadzēja būt jau 1992. gadā, bet neviens neiedomājās neko tādu. Mēs augam, esam pašlaik pusaudžu vecumā. Varbūt briedums slēpjas laikā? Mēs esam ļoti jauna valsts, ja izņemam ārā [okupāciju]. Ir periods no 1918. gada un šis.

– Tas nav pat viena cilvēka mūžs.

– Tieši tā. Es varbūt tagad attaisnoju, kāpēc esam tur, kur esam. Varbūt tā ir normāla attīstība. Vienīgi nedrīkstam aizmirst, ka nekāda ekonomika neattīstīsies, ja nebūs dizaina, literatūras, mākslas, teātra, koncertu. Kādēļ attīstīt uzņēmējdarbību, ja cilvēkiem nav, ko darīt, ja nekas nenotiek. Jauni cilvēki grib braukt tur, kur kaut kas notiek. Tāpēc uzņēmējiem ir jāatbalsta kultūra. Arī nesaprotama, jo tā ir inovāciju kultūra. Mani nedaudz biedē tendence,

ka cilvēki negrib nākt uz teātri, jo tur ir jādoma. Teātris arvien vairāk kļūst par patērētāju teātri, jo skatītāji grib izklaidi. Tas nav attaisnojums, ka ir šausmīgs laiks un ikdiena, kari. Izklaidi ir jābūt teātri, bet jābūt arī domāšanas procesam. Citādi mēs paliksim truli. Mēs taču needam tikai hamburgerus. Gribu pateikt visiem uzņēmējiem, kas labi pelna, jūs taču ejat uz restorāniem! Tā ir kvalitatīva pārtika, un ir jābūt arī kvalitatīvai kultūrai.

– Atgriezoties pie mūsu brīvības, vai sanāk, ka šodien īsti nav vērtību?

Blakus Krievija žvazdzina ieročus un apgalvo – jūs drīz būsiet mūsu! Bet mēs atmetam ar roku, ai, nu, cik par to var!

– Mūsu lielākā vērtība ir neatkarība un brīvība. Mēs varam būt saimnieki un paši noteikt, kā mēs gribam dzīvot. Varam radīt savu mākslu, savu produkciju, varam teikt pasaulei, ka esam latvieši. Mēs varam dabūt "Oskaru". Bet lielākā vērtība un vienīgais, kāpēc varam saukties par valsti, ir valoda. Jo bez valodas nav kultūras un izglītības. Tā apliecina, ka esam tiesīgi būt neatkarīgi. Cita starptautiska pamatojuma nav. ■

NEVAJADZĒTU MĀKSLINIEKIEM SAISTĪT ROKAS

Inna Gīle, vēsturniece

Ja mākslinieki cilā nesenas tēmas, tas ir ļoti labi, jo viņi šos jautājumus aktualizē. Cilvēki sāk vairāk par to interesēties, lasa grāmatas un pētījumus, nāk uz izstādēm, tā veidojas plašāka izpratne par to, kas saistīts ar mūsu vēsturi un šobrīd ietekmē mūsu tagadni.

Ja runa ir par nesenu pagātni un laikabiedri vēl ir dzīvi, tad ļoti daudziem

cilvēkiem ir viedoklis par notikušo. Mākslinieki aicina paskatīties no citiem skatpunktiem, kas ir pozitīvi. Mīnuss varētu būtu tāds, ka cilvēki, kuri nezina, nav piedzīvojuši to laiku, var uztvert mākslinieka redzējumu kā vienīgo viedokli. Piemēram, tiek uzņemta filma par konkrētu vēstures notikumu, un cilvēki, kas to noskatījušies, nereti domā, ka nu zina pilnīgi visu par to. Cilvēks var arī neatšķirt, kas ir sagrozīts vai pielāgots filmas vajadzībām.

Tomēr māksliniekiem saistīt rokas arī nevajadzētu, jo viņiem ir ekskluzīva iespēja radīt savu mākslas darbu tā, kā paši to vēlas. Apmeklējot izrādes, izstādes vai filmas par vēsturiskiem notikumiem, mums jāņem vērā, ka tas

ir mākslinieku redzējums, nevis patiesība. Domāju, ka arī māksliniekiem vajadzētu uzsvērt, ka tas nav fakts atspoguļojums, bet radošās grupas redzējums par notikušo.

Mākslinieks drīkst izmantot dažādus izteiksmes līdzekļus, lai atspoguļotu savu vēstījumu, bet piekrišanu arī cilvēkiem, kurī uzskata kādu lietu zaīmošanu par nepieņemamu. Nav vienas patiesības. Māksliniekam ir tiesības radīt provokatīvus darbus, jo viņa mērķis ir uzjundīt emocijas. Vai tās ir labas vai sliktas, atkarīgs no katra skatītāja. Mums ir tiesības izteikties par mākslu, gan nopelt, gan slavināt, bet nevaram to aizliegt. Zinām no vēstures – tiklīdz ierobežo māksliniekus, tas ne pie kā laba noved.

Furšets kultūras gardēžiem

lewa Vilmane, "Saldus Zeme"

Aprīļa vidū Saldus novada kultūras dzīvē uzplaiksnīja kas neparasts – Literatūras furšets Kursiņu pagastā. Tas nelidzinās citiem mūsu puses literārajiem notikumiem, tādēļ interesi raisa gan pasākuma norise, gan publika.

2023. gada beigās Kursiņu pagasta pasākumu rīkotāja Ilzīte Griķe un bibliotekārs Mārtiņš Lagzdons noorganizēja pirmo Literatūras furšetu. Toreiz abi pieredzējušie pašvaldības speciālisti gribēja redzēt vietējo cilvēku reakciju uz sveša formāta un iepriekš neizdibināma satūra pasākumu. Vai nu slavēs, vai gānīs – viņi prognozēja aptuveni šādas atskaņas, tomēr riskēja, jo kultūras iestāžu speciālistus nemitīgi mudina paplašināt auditoriju ar inovatīviem pasākumiem.

ĢENIĀLI AIZVED PROM NO IKDIENĪBAS

Literatūras furšeta pirmajā daļā Mārtiņa Lagzdona jautājumi raisīja sarunas par spilgtākajiem latviešu un ārzemju autoru darbiem, neparastākajiem atradumiem bibliotēkas grāmatās un līdzīgām tēmām. Ar aizrautību publika sastādīja kopīgu "ēdienkarti". Uzskodās bija jāizvēlas bērnu grāmatas par draudzību, un dažādu paaudžu lasītāji bija vienprātīgi, ka kāri lasīt izraisa Zentas Ērgles "Mūsu sētas bērni", Astridas Lindgrenas stāsti par Pepiju Garzeķi un Karlsonu. Pamatēdienam publika izvēlējās Margaretas Mičelas "Vējiem līdzī", Elīnas Zālītes "Agro rūsū", Kolīnas Makkalovas "Dziedoņus ērkšķu krūmā" un citus klasiskus milas romānus, savukārt pikantērijām piesātināto saldēdienu žanrisko amplitūdu iezīmēja Karīnas Račko debijas romāns "Saplēstās mežģīnes" un žurnāla "Zilīte" 1989. gada marta īpašais komikss.

Furšeta pirmā daļa kļuva sevišķi aizraujoša, kad vakara galvenais viesis, Aleksandra Čaka dzejas un Nika Matvejeva dziesmu programmas autors un izpildītājs Mārtiņš Vilsons, atklāja savu literāro ēdienkarti. Komentāri bija bezgala gardi un ne vienu vien ieinteresēja par ciemiņam mīlām un vajadzīgām grāmatām.

Mārtiņš Vilsons uzsvēra, ka sastādījis subjektīvu ēdienkarti, jo "mums katram sirds tiecas pēc kaut kā cita, arī kaislības un lielle dzīves jautājumi mums atšķiras". Savā grāmatu izlasē aktieris iekļāvis filozofiskā rakstnieka Maksā Frišā darbus, jo tajos brīnumsmalki izmargoti gan teikumi, gan notikumu gaita. "Atzīstos: es reizēm rakstu, un Frišā darbi man ir kā mācību grāmatas. Prātā nāk arī amerikāņu rakstnieka Vladimira Nabokova romāns "Lolita". Cik gan skaisti viņš pastāsta, kā 50 gadus vecs vīrietis iemīlas četrpadsmitgadniecē... Kaut es tā mācētu uzrakstīt!" viesis jūsmoja.

Aktiera bibliotēkā ir arī Jāņa Jaunsudrabiņa kopotie raksti, bet ēdienkartē ticis 4. sējuma tikai tādēļ, ka trāpījās pa rokai. "4. sējumā ir stāsti. O, man patīk stāsti kā literāra forma! Tā nemaz nav vienkārša un tikai dažiem autoriem padodas ģeniāli. Viņi prot lasītāju aizvest prom no ikdienības, lai pēc tam viņš atgrieztos realitātē uzlādējies un gatavs darīt. Es

Mārtiņš Vilsons un saldeniece Kitija Jēkabsone literatūrai veltītā vakarā Kursiņos.

IEVAS VILMANES FOTO

Dāvana lasītājiem. Uz mājām ļauts aiznest jebkuru grāmatu, bet nezinot tās nosaukumu, autoru, pat žanru. Vienīgais pavediens – intriģējoša anotācija.

zinu, ka mani neviens neatcerēsies, tomēr dzīvoju ar domu, ka man savs laiks ir jāpiepilda. Kam gan cilvēks iziet cauri, lai varētu teikt "es dzīvoju savā laikā" vai "es biju vajadzīgs"! Jo vairāk domāsim, ka nevaram dzīvi palaist vējā, jo vairāk izdarīsim, citādi par daudz viegli dzīvojam no vieniem ikdienišķiem notikumiem līdz nākamajiem. Arī man tikai reizēm un uz mirkli izdodas pakāpties kalnā un skaidri redzēt pāri ikdienai," atzina Literatūras furšeta mākslinieks.

IERODAS KAIMIŅI UN PILSĒTNIĒKI

Literatūras furšeta rīkotāji atceras, ka pirmo pasākumu reklamēja klusi, bet otro – ievērojami skaļāk un plašākai publikai. Mazam kultūras namam un bibliotēkai bija svarīgi izpārdot visas 60 sēdvietas, tāpēc Ilzīte Griķe bija nūdien

priecīga, ka biļetes iztirgoja daudz ātrāk, nekā cerējusi. Mērķauditorija bija kursišnieki, tomēr vienlīdz lielu interesi izrādīja iedzīvotāji no kaimiņu pagastiem, pilsētnieki un cilvēki no novada otras malas.

Ilzīte Griķe vairs neizbrīna svešinieki Kursiņu kultūras nama pasākumos, taču vēl pirms pāris gadiem viņu bija tik maz, ka uzreiz izcēlās. Līdzīgi novērojumi arī viņas kolēģem citviet novadā, tāpēc pagastos kultūras pasākumu rīkotāji spriež: uz brīdi vai varbūt pavisam beidzies laiks, kad viņiem jāreķinās tikai ar vietējās publikas interesēm, gaumi un vajadzībām. Kultūras nama vadītājam piekrit arī Mārtiņš Lagzdons, jo pēdējos gados uz Kursiņiem atbrauc citu pagastu cilvēki, lai satiktu Latvijā populārus rakstniekus, dzejniekus un publicistus.

Samērā nesen laucinieki regulāri

Literatūras furšeta noskaņu radīja vairāki elementi, arī netradicionāls grāmatas lietojums.

apmeklēja kultūras pasākumus Saldū un Brocēnos, bet uz citiem novada pagastiem aizbrauca reti, savukārt pilsētnieki tolaik gandrīz nekad nepievērsa uzmanību laukiem. Situācija izmainījās pēc kultūras jomas centralizācijas Saldus novadā. Nodotot visus kultūras namus pašvaldības aģentūras "Saldus Tūrisma, kultūras un sporta centrs" ziņā, rasta iespēja regulāri noorganizēt profesionālu skatuves mākslinieku uzstāšanos arī pagastos. Turklāt iekšējais konkurss par inovatīviem pasākumiem nodrošinājis oriģinālu piedāvājumu, kas saistošs ne tikai vietējiem iedzīvotājiem.

PAR VELTI – VAIRS NE

"Kultūras aktivitātes barometrs 2024" vēsta: kopš 2022. gada kultūras patēriņš Latvijā pieaudzis par 11%. Ilzīte Griķei grūti precizēt savu pasākumu auditorijas skaitliskās izmaiņas, jo Kursiņu nelielā kultūras nama zāle vairāk vai mazāk pilna bijusi vienmēr. Ap diviem simtiem cilvēku sanākot gada vispopulārākajos pasākumos, piemēram, Jāņos, ik reizi aizvien lielāka burzma arī rudens gadatirgum.

Statistika rāda, ka Kursiņu kultūras namam un bibliotēkai ir labs apmeklējums. I. Griķe piebilst: "Taču savos desmit darba gados esmu pārliecinājusies, ka būs gana daudz cilvēku, kas kultūras pasākumus neapmeklē, lai vai kas tiktu piedāvāts. Nenāk, pat ja uzaicinu personīgi, piezvanu, rokās iedodu ielūgumu..." To pašu vēsti "Kultūras aktivitātes barometra" jaunākie dati par pilsētu un pagastu svētkiem Latvijā. Tie aptuveni pusi sabiedrības atstāj vienaldzīgu, lai gan programma par galvas tiesu pārspēj visus citus pašvaldības publiskos pasākumus.

Vēl barometra veidotāji apkopojuši iemeslus, kuru dēļ cilvēki biežāk apmeklētu kultūras pasākumus. Vispopulārākā atbilde – vairāk bezmaksas pasākumu. Iepriekšējā sezonā kultūras nama vadītāja izlēma iet pretējā virzienā un sašaurināja bezmaksas pasākumu klāstu. "Daudzos pagastos, arī Kursiņos, gandrīz visi kultūras pasākumi bijuši par velti – pašvaldība samaksā māksliniekiem honorāru, visus organizatoriskos un tehniskos izdevumus. Taču katrs sarīkojums, arī amatiermākslas kolektīva uzstāšanās, nerodas no nekā – cilvēki iegulda lielu darbu, pašvaldība samaksā iespējamos reķinus. Sākumā satraucos, vai biļešu dēļ zāle nebūs pustukša, taču vairāki pasākumi apliecinājuši, ka kursišnieki ir ar mieru samaksāt par biļeti. Ar ietirgoto naudu visiem izdevumiem nepietiek, taču, manuprāt, svarīgi, ka cilvēki ar pašvaldību šos izdevumus vispār sākuši dalīt." ■

Mūzika

- ◇ 3. maijā **Rojas kultūras centrā** izskanēs koncerts "Aktieru ansamblis "Ilga" svin 20/Latvija svin brīvību!"
- ◇ 3. maijā **Talsu kultūras centru** pieskandēs NBS Jūras spēku orķestris.
- ◇ 3. maijā **Vandzenes tautas namā** – Jorena Šteinhauera koncerts "Mani sirdspuksti Latvijai".
- ◇ 4. maijā **Saldus Mūzikas skolā** Brīvības svētku koncerts ar Saldus novada Vadakstes amatieru, Brocēnu kultūras nama vīru vokālo ansambli, dziedātāju Līgu Priedi un ģitāristu Andreju Grimmu.
- ◇ 4. maijā **Sabiles kultūras namā** – H. Stengrevica un L. Ligeres-Stengrevicas koncerts "Divi".
- ◇ 11. maijā Saldū, **Kalnsetas parkā**, "līva" un saldenieka Ērika Ķiģeļa dziesmu svētki par godu viņa 70. jubilejai.
- ◇ 11. maijā Saldus novada **Jaunauces pilī** pianista Reiņa Zariņa klavierkoncerts "Labi temperētais Šopēns un Bahs".
- ◇ 11. maijā **koncertzālē "Latvija" Ventspilī** notiks klasiskās mūzikas koncerts "Dejas sapņos un īstenībā". Virtuozais čellists Kirills Varjašs un talantīgā pianiste Tatjana Čigorska atskaņos izcilu komponistu darbus.
- ◇ 15. maijā **Saldus Mūzikas skolā** uzstāsies džeza jaunās paaudzes duets "Smoking Mouse" no Francijas.
- ◇ 16. maijā **teātra namā "Jūras vērti" Ventspilī** Viktora Coja un grupas "KINO" labākās dziesmas koncertā "Zvaigzne vārdā Saule" izpildīs viens no labākajiem simfoniskajiem orķestriem Eiropā no Čehijas.
- ◇ 17. maijā **koncertdārzā "Pūt, vējiņi!"** Liepājā koncertēs leģendārā grupa "Jumprava", kura šogad iesoļos savā piektajā gadu desmitā, tāpēc plāno vērienīgu koncerttūri ar visām labākajām dziesmām.

- ◇ 24. maijā Saldus novada **Vadakstes muižas** ceriņu svētkos uzstāsies grupas "Baltie lāči" solists Andris Baltacis.
- ◇ 24. maijā **koncertzālē "Lielais dzintars" Liepājā** klausītāji varēs sajūst Venēcijas gaisotni – pilsētu-mozaīku, kur kopš seniem laikiem saplūdušas dažādas kultūras. Virtuozais itāļu čellists un komponists Džovanni Sollima kopā ar vēsturiskā repertuāra meistarēm orķestri "Il Pomo d'Oro" atskaņos īpašu koncertprogrammu.

Citas lietas

- ◇ 4. maijā Pūķu svētki Talsu **Dzirnavkalnā**.
- ◇ 9. maijā **Liepājas centrā** un pie **Dzintara vidusskolas, Kuldīgā** pie **Galvenās bibliotēkas** un **Priekules vidusskolā** notiks Eiropas dienas dārza svētki "Eiropas sapnis mūsu pagalmā".
- ◇ 10. maijā **Sabiles mākslas, kultūras un tūrisma centrā** – laikmetīgās dejas izrādes "Oblicus" pirmizrāde.
- ◇ 16. un 17. maijā notiks ikgadējie **Skrundas** svētki.
- ◇ No 24. līdz 31. maijam **Saldus novada** dienas ar koncertiem Ezeres un Remtes pagastā, dārza svētkiem Jaunauces pilī, skolēnu kolektīvu lielkoncertu un zaļumballi Saldū, pastaigu pa izgaismotu pilsētu, rozā pikniku, līnijdejojotāju festivālu, "Bermudu divstūri", "Triānas parku", "Bukti", Valteru Pūci, "Apvedceļu", Aleksandru Špicbergu u.c.
- ◇ 31. maijā **Rojas brīvdabas estrādē** – sezonas atklāšanas svētki "Runā Roja" – Rojas pagasta svētki visas dienas garumā. Pašmāju mākslinieku koncerts, svētku gājiens, tirdziņš, dažādas aktivitātes lieliem un maziem. Vakara koncertu sniegs Ingus Ulmanis, Aigars Voitīšķis un Roberts Rasa. Balle kopā ar grupu "Zelta kniede".

Māksla

- ◇ 4. maijā **Virbu kultūras namā** atklās Sabiles lietišķās mākslas studijas "Stīga" izstādi "Latvietes rokdarbu pūrs".
- ◇ Līdz 18. maijam **Liepājas muzejā** skatāma mākslinieka Andra Vītoliņa darbu – gleznu un instalāciju – izstāde "Kas mīt aiz varenības?".
- ◇ Līdz 16. maijam **Saldus Mākslas skolas 1. stāvā** Jaņa Rozentāla Saldus mākslinieku grupas izstāde "Saredzēt", 2. stāvā grupas dalībnieka Rolanda Gustiņa personālizstāde.
- ◇ Līdz maija beigām **Liepājas Pētertirgū** aplūkojama laikmetīgās mākslas izstāde "Bažas. Trakās dienas". Tajā piedalās vairāki Latvijā zināmi mākslinieki, rosinot domāt par mērenību ikdienā.
- ◇ Līdz 1. jūnijam **Jaņa Rozentāla Saldus vēstures un mākslas muzejā** mākslinieču Ildzes Oses un Ildzes Balceres vizuāls dialogs par glezniecību un izšūšanu, hiperreālismu un popreālismu, harmoniju un kontrastiem.

Teātris

- ◇ 7. maijā **Pastendes kultūras namā** – "Latvijas Leļļu teātru kluba" leļļu teātra izrāde "Mēness taurenis".
- ◇ 9. maijā **Mērsraga tautas namā** – Baložu tautas teātra viesizrāde "Kā tikt pie mazbērniem".
- ◇ 9. maijā **Sabiles kultūras namā** un 10. maijā **Pastendes kultūras namā** – Maksima Trivaškeviča stāvkomēdijas izrāde.
- ◇ 9. maijā **Vandzenes tautas namā** – Valdemārpils amatiereteātra "Atspulgs" viesizrāde "Krizdoļu vīns".
- ◇ 9. maijā **Liepājas teātra** mazajā zālē pirmizrāde "2401 objekts". Ar H. Bārkeres, L. Heteringtona un L. Džārvisa lugu Liepājā debitē režisore Endīne Bērziņa. Darbs uzdod jautājumus par atmiņas nozīmīgumu, kā tā veido to, kas mēs esam un kas vēlamies būt, par cilvēcīgumu un to, ko nozīmē pieņemt lēmumu, kā citam būs labāk. Lomās: Ģirts Krūmiņš, Karīna Tatarinova un Kārlis Artejevs.
- ◇ 9. maijā **teātra namā "Jūras vērti" Ventspilī** ar izrādi "Dullais Dauka" viesosies Latvijas Nacionālais teātris.
- ◇ 10. maijā **Liepājas Leļļu teātri** pirmizrāde pieaugušajiem – Franca Kafkas "Metamorfozes" Riharda Zelezņeva režijā. Jauns cilvēks Gregors Zamza pamostas un atklāj, ka ir pārvērties par kukaini. Viņš nesaprot, kā sadzīvot ar jauno ķermeni, meklē atbalstu pie tuvākajiem, bet bailu iespaidā ģimene novēršas, un viņš paliek viens.
- ◇ 11. maijā **Talsu kultūras centrā** – literāri muzikāls uzvedums "Laikzīmes. Māris Čaklais".

Mantojums

- ◇ 8. maijā Jaņa Rozentāla **Saldus vēstures un mākslas muzejā** Nacionālās aizsardzības akadēmijas pētnieka Valda Kuzmina lekcija "Otrā pasaules kara beigas Saldus novadā".
- ◇ 10. maijā **Kaltenes klubā** riktēsies "Reņģu ķēķis": zivju tirdziņu papildinās zvejnieku stāsti, radoša darbošanās, zvejniekdēla Jāņa Kalniņa muzicēšana un lves amatiereteātra lustīgais gabals "Ar spaini pa galvu".
- ◇ 11. maijā **Alsungā** svinīgi atklās Suitu tirgus 5. sezonu.
- ◇ 11. maijā **Brocēnu kultūras centrā** Saldus bērnu deju kolektīva "Dzīpars" 25. jubilejas koncerts.
- ◇ 17. maijā **Kurzemes muzejos** norisināsies Muzeju nakts.